

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 33/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä lokakuuta 2006 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 182/2006 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 34/2006 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Kirsi Päivänsalo, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Arja Manner, oikeusministeriö

- vakuutustuomari Larry Grönlund, vakuutus-oikeus
- toimistopäällikkö Marko Aarnio, työttömyysturvalautakunta
- tarkastusyksikön päällikkö Niina Jussila, Vakuutusvalvontavirasto
- varatoimitusjohtaja Anja Laatonen, Koulutusrahasto
- toiminnanjohtaja Juhani Talonen, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö
- asiantuntija, OTK Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- sosiaalipoliittinen sihteeri Kaija Kallinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- työmarkkina-asiamies Merja Hirvonen, Suomen Yrittäjät.

Lisäksi Akava ry on antanut kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, aikuiskoulutustuesta annettua lakia ja eräitä muita lakeja, joissa säädetään muutoksenhausta työttömyysturvalautakuntaan.

Työttömyysturvalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työttömyysturvalautakunnan nimi muutetaan työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnaksi. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalle ehdotetaan säädettäväksi

uudeksi työskentelymahdollisuudeksi mahdollisuus käsitellä muutoksenhakuasia vahvennetussa jaostossa. Lisäksi lakiin lisättäisiin säännökset hallintojaostosta sekä sen ja vahvennetun jaoston päätösvaltaisuudesta ja jaoston päätösvaltaisuutta koskevaa säännöstä tarkistettaisiin. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa voitaisiin toimittaa suullinen käsittely yksityisen asianosaisen pyynnöstä. Työttömyys-

turvan muutoksenhakulautakuntaa koskeviin säännöksiin ehdotetaan tehtäväksi myös muut tarpeelliset muutokset, jotka vahvistavat sen itsenäistä asemaa ja riippumattomuutta muutoksenhakuasioiden käsittelijänä ja selkeyttävät muutoksenhakujärjestelmää eri muutoksenhakulautakuntien välillä.

Työttömyysturvalakia ja aikuiskoulutustuesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työttömyysturvan muutoksenhakulauta-

kunnalla olisi oikeus ratkaista Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan taikka Koulutusrahaston päätöksistä tehtyjä poistohakemuksia. Lisäksi muutoksenhakua työttömyysturvalautakuntaan koskeviin säännöksiin ehdotetaan tehtäväksi tarpeelliset muutokset, jotka johtuvat työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan nimen muutoksesta.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esitys perustuu toimeentuloturvan muutoksenhakukomitean ehdotuksiin (KM 2001:9). Esityksen tavoitteena on vahvistaa työttömyysturvalautakunnan asemaa itsenäisenä ja riippumattomana lainkäyttelijänä. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan organisaatiota muutetaan nykyistä joustavammaksi muun muassa lisäämällä mahdollisuuksia jaostokäsittelyyn. Valiokunta pitää tärkeänä, että toimeentuloturvan muutoksenhakujärjestelmää selkeytetään ja yhdenmukaistetaan ja että asioiden käsittelyaikoja pyritään lyhentämään.

Toimeentuloturvan muutoksenhakukomitea piti järjestelmän kehittämisen tavoitteena sitä, että päätökseen tyytymätön asianosainen voisi saada asiansa käsitellyksi oikeudenmukaisessa oikeudenkäynnissä mahdollisimman aikaisessa käsittelyn vaiheessa. Muutoksenhakulautakunnassa voitaisiin esityksen mukaan järjestää suullinen käsittely myös asianosaisen pyynnöstä. Asianosaisen pyytämä suullinen käsittely voitaisiin jättää toimittamatta, jos vaatimus jätetään tutkimatta tai hylätään heti tai jos suullinen käsittely on asian laadun vuoksi tai muusta syystä ilmeisen tarpeeton. Valiokunta toteaa, että ehdotus edistää oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevien vaatimusten täyttymistä ensimmäisenä muutoksenhakuasteena toimivassa muutoksenhakulautakunnassa.

Perustuslakivaliokunta piti lausunnossaan selkeimpänä, että laissa suljettaisiin pois etuuden maksamisen keskeyttämisperusteista tilan-

teet, joissa virheellisyys on johtunut etuuden saajasta riippumattomasta syystä. Perustuslakivaliokunnan mukaan ennen keskeyttämistä tulisi aina tehdä arvio siitä, onko asianosaisen toimeentulo keskeyttämisen aikana turvattu. Päätöksen poistamiselle yli viiden vuoden jälkeen ei ole lakiehdotuksessa esitetty muita perusteita kuin erityisen painavat syyt. Perustuslakivaliokunta katsoi, että 12 luvun 7 §:n 5 momentin jälkimmäistä virkettä on syytä täsmentää tai poistaa se (vastaavasti 2. lakiehdotuksen 25 §). Lakiehdotus vastaa tältä osin vuoden 2003 alusta voimaan tullutta työttömyysturvalakia ja vuoden 2007 alusta voimaan tulevaa työntekijän eläkelakia, joita koskevista hallituksen esityksistä perustuslakivaliokunta antoi lausuntonsa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että nykyisten säännösten ja lakiehdotuksen mukaan on mahdollista ottaa huomioon muun ohella se, mistä lainvoimaisen päätöksen virheellisyys on aiheutunut ja miten etuuden maksamisen keskeyttäminen vaikuttaa asianosaisen toimeentuloon. Poistoesityksen peruste on oikeuskäytännössä otettu huomioon. Erityisen painavana syytä päätöksen poistamiselle on pidetty esimerkiksi hakijan vilpillistä menettelyä, toisaalta poistaminen ei ole ollut mahdollista, kun virhe on johtunut etuuslaitoksen omasta toiminnasta. Käytännössä on myös tilanteita, joissa on vaikea selvittää, kenen syystä virhe on johtunut. Säännös on nykyisin vastaavassa muodossa sekä vakuutus-oikeuslaissa että useissa eri etuuslaeissa. Säännösten perusteella voidaan erilaiset poisto-

tilanteet ottaa asianmukaisesti huomioon. Valiokunta ei pidä tarpeellisena eikä etuuslaisäädännön yhtenäisyyden vuoksi tarkoituksenmukaisena erityisen painavan syyn määrittelemistä täsmällisesti laissa ja ehdottaa 1. lakiehdotuksen hyväksymistä tältä osin muuttamattomana.

Lakiehdotuksen mukaan työttömyyskassan, kansaneläkelaitoksen ja koulutusrahaston päätösten poistamista koskevat asiat käsiteltäisiin työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa, jonka päätöksestä ehdotetaan valitusoikeutta vakuutusosoikeuteen. Valiokunta toteaa, että lakiehdotusten vaikutuksia vakuutusosoikeuden työmäärään on tarpeen seurata ja arvioida mahdolliset vakuutusosoikeuslain muutostarpeet, jotta asioiden kokonaiskäsitelyajat eivät uudistuksen vuoksi pitene.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

2 §. *Puheenjohtaja ja jäsenet.* Valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 4 momentin, jossa säädetään lautakunnan puheenjohtajan ja jäsenten velvollisuudesta tuomarinvalan vannomiseen muita muutoksenhakulautakuntia vastavasti.

5 §. *Asian käsittely.* Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa 1 momentin muuttamista sen selkeyttämiseksi, ettei lainkohdassa ole tarkoitettu säätää asetuksenantovaltuudesta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että 2.—7. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena, paitsi 12 a luvun 2 ja 5 § muutettuina seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset

1. lakiehdotus

12 a luku

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta

2 §

Puheenjohtaja ja jäsenet

(1—3 mom. kuten HE)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jäsenen on ryhtyessään tehtäväänsä vannottava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus siten kuin oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 a ja 7 §:ssä säädetään, jollei hän ole tehnyt sitä jo aiemmin. (Uusi)

5 §

Asian käsittely

Asian käsittelyssä työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei lailla erikseen toisin säädetä.

(2—4 mom. kuten HE)

StVM 33/2006 vp — HE 182/2006 vp

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Valto Koski /sd	Paula Risikko /kok
vpj.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Tapani Tölli /kesk
jäs.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Raija Vahasalo /kok
	Anneli Kiljunen /sd	Erkki Virtanen /vas
	Marjaana Koskinen /sd	Tuula Väättäin /sd
	Pehr Löfv /r	vjäs. Jaana Ylä-Mononen /kesk.
	Juha Rehula /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.